

Asia: VN/9952/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta viranomaistoiminnassa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Huomiot muutosehdotuksista

-

Huomiot tiedoksiantoa koskevista ehdotuksista (18-19 b §:t)

-

Huomiot sähköisen asiakirjan saapumista määräajassa koskevasta ehdotuksesta (11 §)

-

Muut huomiot

-

Huomiot soveltamisalan muuttamista koskevasta ehdotuksesta esitutkinnan ja poliisitutkinnan osalta

-

Huomiot oikeudenkäymiskaaren (erit. OK 11:3) ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain prosessiosoite- ja tiedoksiantosäätelyä koskevista ehdotuksista

-

Muut huomiot koskien oikeudenkäymiskaarta ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia

-

Huomiot oikeudenkäyntimaksun porrastusta koskevasta ehdotuksesta hallinto- ja erityistuomioistuinten osalta

-

Esityksessä on arvioitu ehdotettavien muutosten perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia, yritysvaikutuksia ja viranomaisvaikutuksia. Onko esityksessä otettu huomioon tältä osin keskeisimmät vaikutukset? Arvioitko muutoksilla olevan sellaisia vaikutuksia, joita esitysluonnoksessa ei ole tunnistettu?

-

Muut huomiot

PÄIHDEASIAMIESTOIMINNAN LAUSUNTO

TAUSTA

Sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että sähköinen tiedoksianto viestinvälityspalveluun olisi mahdollinen ilman tiedoksiannon vastaanottajan suostumusta, mikäli henkilöllä on käytössä Suomi.fi -tunnistus. Suomi.fi -viestit-tilin luominen tapahtuisi tällöin automaattisesti Digi- ja väestöviraston toimesta. Lakiesityksen tavoitteena on viranomaisen tiedoksiantojen lähettäminen ensisijaisesti sähköisesti niille asiakkaille, joille se on mahdollista.

YLEISET HUOMIOT

Päihdeasiamiestointia kannattaa sähköistä tiedoksiantoa niiden kansalaisten kohdalla, joilla on riittävä tietotaito digitaaliseen asiointiin. Digitaalisilla palveluilla on mahdollista sujuvoittaa digitaalisten kansalaisten aika- ja paikkariippumatonta asiointia, tehostaa viranomaismenettelyä sekä edistää julkisen hallinnon toimeenpanoa, tehokkuutta ja tuottavuutta.

Sähköistä asiointia edistettäessä tulee kiinnittää huomio myös niihin kansalaisiin, jotka eivät eri syistä pysty käyttämään digitaalisia palveluita. Jatkossakin tulee olla tarjolla vaihtoehtoisia asiointi- ja viestintäkanavia kuten puhelinasiointi, henkilökohtainen käyntiasiointi ja postitse tapahtuva paperinen tiedoksianto.

DIGISYRJÄYTYMINEN

,

Lakiesityksessä todetaan, että 82 % suomalaisista omaa vähintään digitaaliset perustaidot. Eri lähteiden ja laskentatavan mukaan digisyrjäytyneitä henkilöitä on Suomessa 600 000–1 000 000. Sähköinen asiointi tulee siksi suunnitella riittävän helppokäyttöiseksi ja siten kaikille mahdolliseksi. Tarvittaessa kansalaisilla tulee olla oikeus henkilökohtaiseen tukeen sähköisessä asiointissa ja lisäksi palvelua tulee olla tarjolla eri kielillä.

Lakiesityksessäkin mainittu digituki ei kuitenkaan tue niitä digisyrjäytyneitä kansalaisia, joilla ei ole edes välineitä tai tarvittavia yhteyksiä digitaaliseen asiointiin. Tällaisissa tilanteissa sähköisen asioinnin saavutettavuutta voidaan turvata esimerkiksi julkisiin tiloihin sijoitetuilla tietoturvalisillä laitteilla ja paikan päällä tarjottavalla digituella.

HAAVOITTUVASSA ASEMASSA OLEVAT

Päihdeasiamiestoiminta kantaa huolta haavoittuvimmassa asemassa olevien kansalaisten mahdollisuudesta hyötyä sähköisestä asioinnista. Haastavat elämäntilanteet, terveydelliset ongelmat ja toimintakyvyn haasteet, korkea ikä, köyhyys, riittämätön kielitaito ja/tai heikot digitaidot estävät ylipäätään digitaalisten palveluiden käyttöä ja itsenäistä suoriutumista sähköisessä asiointissa.

Näissä erityisissä tilanteissa viranomaisten tiedoksiantoa ei tule lainsäädännöllä rajata vain sähköiseen menettelyyn, vaan tiedoksianto tulee toteuttaa henkilön yksilöllinen tarve ja toive huomioiden.

ESITUTKINTA JA POLIISITUTKINTA

Lakiesityksessä lakia sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa ja lakia digitaalisten palvelujen tarjoamisesta laajennettaisiin koskemaan myös esitutkintaa ja poliisitutkintaa. Ehdotus mahdollistaisi sähköisen tiedoksiannon käyttämisen esitutkinnassa ja poliisitutkinnassa sekä sakkomenettelyssä.

Tässä tilanteessa tulee kiinnittää huomiota rikoksesta epäiltynä olevien vapautensa menettäneiden henkilöiden asemaan ja tilanteeseen, jossa sähköisen asioinnin mahdollistavia välineitä ei välttämättä ole käytettävissä. Näissä tilanteissa henkilöllä tulee olla mahdollisuus saada perehtyä oikeusturvansa kannalta välttämättömiin paperisiin asiakirjoihin, kuten kirjalliseen ilmoitukseen vapautensa menettäneiden oikeuksista.

OIKEUDENKÄYNTIMAKSUN PORRASTAMINEN

Lakiesityksen tuomioistuinmaksulakia koskevan muutoksen tavoitteena on ohjata vireillepanijat käyttämään nykyistä useammin hallinto- ja erityistuomioistuinten sähköistä asiointipalvelua. Oikeudenkäyntimaksua porrastettaisiin hallinto-oikeudessa, korkeimmassa hallinto-oikeudessa, markkinaoikeudessa, työtuomioistuimessa ja vakuutus-oikeudessa siten, että oikeudenkäyntimaksua

alennettaisiin niissä asioissa, joissa vireillepanija on toimittanut asiaa koskevat tiedot suoraan hallinto- ja erityistuomioistuinten sähköiseen asiointipalveluun.

Esitetyn kaltainen sääntely asettaa kansalaiset eriarvoiseen asemaan. Oikeudenkäyntimaksu samassa asiassa muodostuisi erisuuruiseksi eri henkilöille riippuen henkilön kyvystä ja mahdollisuudesta käyttää digitaalisia palveluita (kts. haavoittuvassa asemassa olevat).

LOPUKSI

On ymmärrettävää, että viranomaisasiointinnissa siirrytään asteittain digitaalisten palveluiden käyttöön. Tasa-arvoisessa yhteiskunnassa palvelujen tulee kuitenkin olla saavutettavissa eri muotoisina kansalaisten erilaiset tarpeet huomioiden. Postitse paperilla tapahtuva tiedoksianto ja henkilökohtaisen asiointin mahdollisuus tulee säilyttää niiden kansalaisten kohdalla, joille sähköinen asiointi ei eri syistä ole mahdollista.

Kansalaisella tulee olla mahdollisuus kieltäytyä sähköisestä menettelystä. Elämäntilanteiden muuttuessa tulee lisäksi olla mahdollisuus koska vain omasta pyynnöstä lopettaa Suomi.fi-viestien käyttö ja siirtyä paperitiedoksiantojen vastaanottamiseen.

Erytystä huomiota tulee kiinnittää digitalisoitumisen myötä kasvavaan yhteiskunnalliseen eriarvoisuuteen. Sähköistä asiointia tulee kehittää myös kaikkein heikoimmassa asemassa olevien tarpeet huomioiden, jotta hyväksi tarkoitetuilla muutoksilla ei lisätä väestön eriarvoisuutta ja syrjäytetä jo valmiiksi heikoimmassa asemassa olevia kansalaisia entisestään.

Marja Marttila

erityisasiantuntija

päihdeasiamiestoiminta

Marttila Marja
Päihdeasiamestoiminta